

FÅGELINVENTERING VID GÅSGRUVAN I FILIPSTADS KOMMUN 2018

UNDERLAG FÖR PLANERING OCH MKB

RAPPORT 2019-02-15

Johan Sandström

Uppdragsgivare

Tyréns AB (för SMA Mineral AB)
Sturegatan 4
784 31 Borlänge

Uppdragsgivarens kontaktperson

Johan Kjellin
Tel: 010-452 26 37
E-post: johan.kjellin@tyrens.se

Uppdragstagare

Naturcentrum AB (projekt 1710)
Strandtorget 3
444 30 Stenungsund

Projektledare

Henrik Weibull
Tel. 010-220 12 06
E-post: henrik.weibull@naturcentrum.se

Fältinventering, rapport och foto: Johan Sandström

Redigering och intern granskning: Matti Åhlund

Kartmaterial

©Lantmäteriet

Omslagsfoto: Vy från hög nordväst om Igeltjärnen

Vy över Igeltjärnen

Innehåll

BAKGRUND	4
UTFÖRANDE	4
RESULTAT	5
REFERENSER	8

Bakgrund

Naturcentrum AB har på uppdrag av SMA Mineral AB via Tyréns AB utfört en fågelinventering vid Gåsgruvan i Filipstad kommun 2018. Företaget har planer på att utvidga täkten och hitta ytor för lagring av massor. Utredningsområdet framgår av figur 1. Det är uppdelat i en inre och en yttre del; det är i den inre delen som mark kan komma att tas i anspråk.

Inventeringen har framför allt inriktats på de arter som särskilt utpekats vid tillämpningen av Artskyddsförordningen (Naturvårdsverket 2009, 2012).

En närmare beskrivning av området återfinns i en naturvärdesinventering som gjordes 2017 (Rocksén 2018).

Utförande

Området besöktes 12-13 juni och omfattade tre moment. Under morgontimmarna genomströvades och kontrollerades området till fots med tyngdpunkt på det inre inventeringsområdet. Mitt på dagen eftersöktes flygande rovfåglar med huvudsaklig observationsplats från grushög i västra delen av den befintliga täkten med god överblick över området. Under natten genomsöktes området efter spelande nattskärror, dels med hjälp av bil längs Gammalkroppavägen och dels till fots längs stigar och vägar i såväl inre som yttre inventeringsområdet. Sammanlagd tid i fält uppgår till cirka 11 tim. Tider och väder framgår av tabell 1.

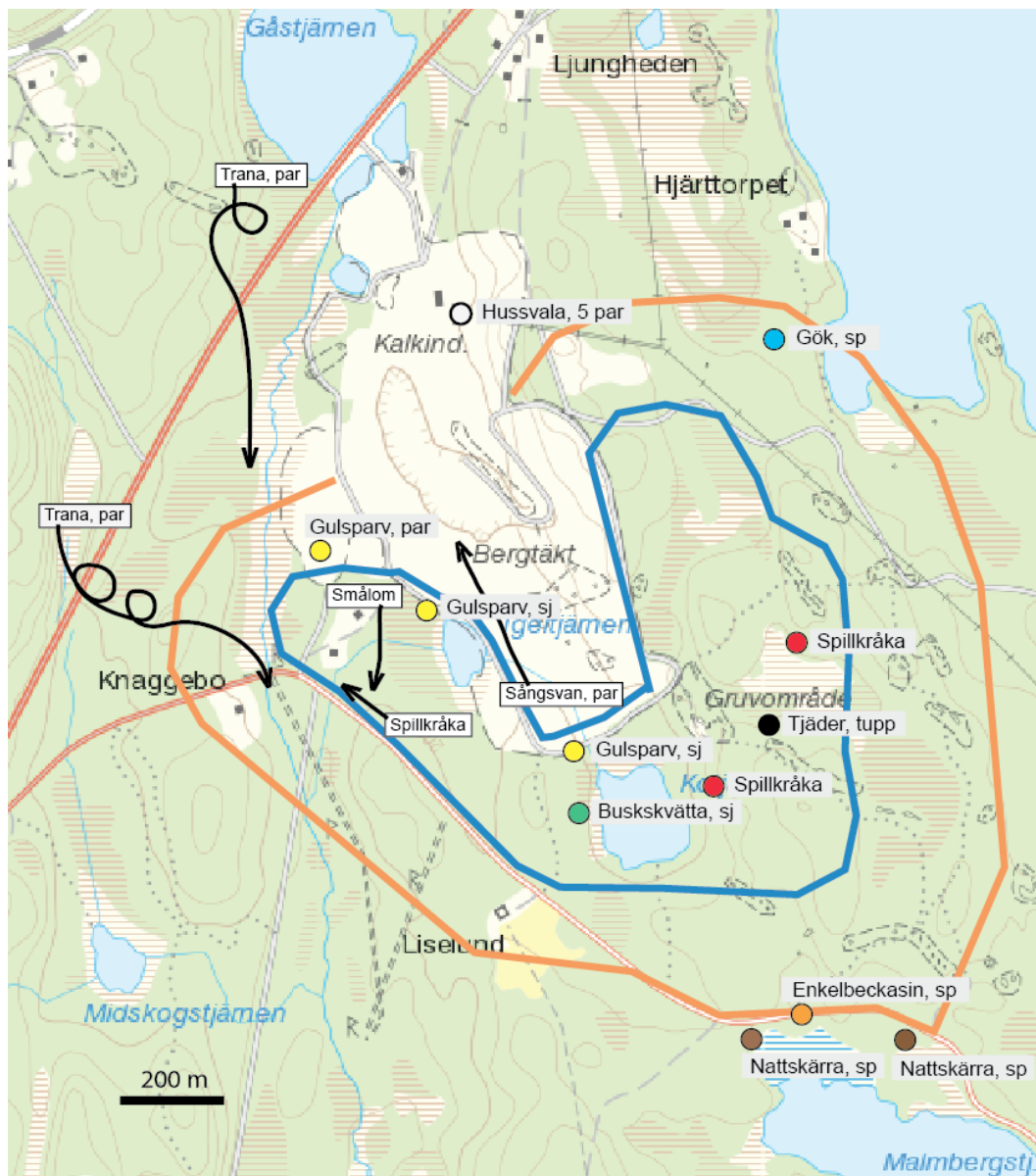
Inför inventeringen och vid rapportskrivningen gjordes också ett sök i Artportalen efter uppgifter från området och dess omgivningar.

Tabell 1. Tider (avrundat till närmaste hel eller halv timme) och väder, samt primärt syfte för momenten i Naturcentrums fågelinventering 2018.

Datum	Tid	Väder	Primärt syfte
12 juni	05:00–10:00	Klart, svag NO vind, +10°C ökande under förmiddagen.	Allmän fågelinventering
12 juni	11:00–14:00	Klart, svag till måttlig N vind, +21°C	Eftersök av rovfåglar
12-13 juni	23:30–02:00	Klart, helt vindstilla, +12°C	Inventering av nattskärra

Resultat

Samtliga vilda fåglar omfattas av Artskyddsförordningen, men i enlighet med Naturvårdsverkets (2009) rekommendationer prioriteras rödlistade arter, minskande arter och arter upptagna i EU:s fågeldirektiv (Artdatabanken 2015, resp. Naturvårdsverket 2012). Tabell 2 visar vilka av dessa arter som påträffades i inventeringsområdet under omständigheter som kan tyda på häckning. Figur 1 visar fördelningen av observationerna av rödlistade arter och arter i EU:s fågeldirektiv (utom kungsfågel som fortfarande är mycket vanlig, om än minskande). Nedan presenteras också resultatet för några arter lite mer i detalj.

Figur 1. Fördelningen av observationerna av rödlistade arter och arter i EU:s fågeldirektiv. Kungsfågel som fortfarande är mycket vanlig, om än minskande, visas emellertid inte. "-50%-arter", dvs ej rödlistade arter som som är upptagna i bilaga 3 i Handbok till Artskyddsförordningen på grund av att bestånden minskat med mer än 50% mellan 1975 och 2005, har också utelämnats. Som framgår av tabell 2 är dessa arter fortfarande vanliga. Inre inventeringsområdet: **blå** inramning; yttre inventeringsområdet: **orange**.

Tjäder. En tupp stöttes i mosskant vid nordspetsen av Bankobergsgruvan (figur 1). Trots noggrann kontroll kunde inga mer spår säkras (spillning, sandbad, fjädrar). Inventeringsområdet, men framför allt intilliggande miljöer, hyser flera av de strukturer som tjädern kräver, såsom äldre gles tallskog, våtmarker och viss förekomst av blåbärsris med mera. Området bedöms inte hysa någon spelplats utan används troligen i huvudsak för födosök. För att helt utesluta möjligheterna för en eventuell spelplats bör området kontrolleras under april då spelaktiviteten är som högst.

Tjädern är listad i bilaga 1 i EU:s Fågeldirektiv men är inte upptagen på den Svenska rödlistan. Det värmländska beståndet skattas till ca 15 000 par (Ottosson m fl. 2012).

Nattskärra. Endast två nattskärror noterades och båda individerna spelade precis söder om det yttre inventeringsområdet längs Gammalkroppavägen i norra kanten av Malmbergstjärnen. Nattskärnan föredrar gles, torr talldominerad skog, gärna med en mosaik av öppna ytor, men även rena hyggesmiljöer med glest förekommande frötallar är populära. Inom inventeringsområdet finns få sådana miljöer; detta verkar vara mer förekommande från Malmbergstjärnen och söderut (flygfotostudier).

Nattskärnan är listad i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv. Arten avfördes 2015 från den svenska rödlistan och beståndet betraktas numera som livskraftigt. Värmland beräknas ha omkring 170 spelande individer; det svenska beståndet skattas till drygt 7 000 par (Wärnbäck 2009, Ottosson m fl. 2012).

Spillkråka. Ett par höll revir i skogspartiet öster och nordöst om Kotjärnen. Fåglarna i paret var ljudliga och sågs födosöka inom detta område under morgonen och förmiddagen. En observation av en förbiflygande fågel sydväst om Igeltjärnen kan ha gällt en individ från ett annat revir.

Spillkråkan är listad i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv och sedan 2015 upptagen på den Svenska rödlistan. Det värmländska beståndet skattas till 2 600 par (Ottosson m fl. 2012).

Trana. Ett par sågs vid två olika tillfällen (troligen inte samma). Båda observationerna gällde kretsande fåglar i par som sakta drog sig söderut och försvann bort över skogen vid Knaggebo. Trana häckar sannolikt inte inom inventeringsområdet.

Tranan är upptagen på listan i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Den svenska populationen är dock kraftigt ökande sett över de senaste 30 åren (150-250 %). Det värmländska beståndet skattas till 2 000 par (Ottosson m fl. 2012).

Sångsvan. Ett par flög norrut lågt över det befintliga brytområdet. Troligtvis samma par sågs under eftermiddagen rasta i Gåstjärnen, norr om riksväg 26/63.

Sångsvanen är listad i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv men är inte upptagen på den Svenska rödlistan. Det värmländska beståndet skattas till 60 par (Ottosson m fl. 2012).

Smålom. En adult fågel sträckte kacklande söderut genom området på morgonen den 12 juni. Inget tyder på häckning vid Igeltjärnen eller Kotjärnen. Smålommen häckar uteslutande i fiskfria tjärnar och Igeltjärnen hyser åtminstone småfisk. Denna är också påverkad av fyllnadsmassor i norra delen. Kotjärnens strandlinje spanades noggrant av från flera håll och vinklar men inga tecken på bobale eller ruvande smålom kunde påvisas. Observationen gäller med stor sannolikt en förbipasserande fågel på väg till eller från häckplats/fiskesjö.

Smålommen ingår i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv och är även upptagen på den svenska rödlistan. Det värmländska beståndet skattas till 200 par (Ottosson m fl. 2012).

Rovfåglar. Inga rovfåglar som ingår i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv observerades. Inte heller noterades några rödlistade rovfåglar. Bland övriga rovfåglar noterades följande: Ett **tornfalkspar** sågs födosöka kring Kotjärnen och över den befintliga tälten. Hanen landade vid ett par tillfällen på en klippavsats vid Igeltjärnsgruvan.

Ett **ormvråk**spar höll revir på höjden söder om Knaggebo. De båda fåglarna sågs vid flera tillfällen försvinna in i skogen i detta område. De observerades även vid upprepade tillfällen skruva och flyga över den befintliga täkten.

En **sparvhök**shona sågs jaga i skogen mellan Mossgruvan och Bankobergsgruvan.

Tabell 2. Naturvårdsarter observerade vid Naturcentrums inventering under omständigheter som kan tyda på häckning. Status anger naturvårdsstatus: B – listad i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv, VU – rödlistad som sårbar, NT – rödlistad som nära hotad, -50% – listad i bilaga 3 i Handbok till Art-skyddsförordningen med bestånd som minskat med mer än 50% mellan 1975 och 2005. Siffror i inre respektive yttre inventeringsområdet anger antalet påträffade revir. Betsåndssiffror enligt Ottosson m fl (2012).

Art	Status	Inre inventerings-området	Yttre inventerings-området	Bestånd i Värmland, antal par
Tjäder	B	1?		15 000
Enkelbeckasin	-50%		1	3 800
Gök	-50%		1	3 700
Nattskärre	B		2	170
Spillkråka	B, NT	1	1?	2 600
Hussvala	VU		≥ 5	4 000
Trädpiplärka	-50%	2-3	2-3	170 000
Järnsparv	-50%	1	1	47 000
Buskskvätta	NT	1		1 1000
Kungsfågel	VU	2	2-3	230 000
Grå flugsnappare	-50%	1		60 000
Talltita	-50%	1	1	35 000
Gulspurv	VU	3		40 000

Referenser

- Artdatabanken. 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Naturvårdsverket 2009. *Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – Fridlysning och dispenser*. Handbok 2009: 2
- Naturvårdsverket. 2012. *Handbok för Artskyddsförordningen*. Bilaga 3.
- Ottosson, U m fl. 2012. *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. Sveriges ornitologiska förening, Halmstad. 592 s.
- Rocksén, D. 2018. Naturvärdesinventering inför placering av nya upplagsytor vid Gåsgruvan, Filipstads kommun, Värmlands län. Sweco Environment AB, 18 sidor + bilaga.
- Wärnbäck, J. 2009. Nattskärnan i Sverige 2007. *Vår Fågelvärld* 68 (3): 10-15.